

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

26. juni 2018*

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv 79/7/EØF – ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring – national ordning for offentlige pensioner – betingelser for anerkendelse af kønsskifte – national lovgivning, der gør denne anerkendelse betinget af ophævelsen af et ægteskab indgået før dette kønsskifte – afslag på udbetaling af offentlig arbejdsophørspension til en person, der har skiftet køn, fra pensionsalderen for personer af det erhvervede køn – direkte forskelsbehandling på grund af køn«

I sag C-451/16,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Supreme Court of the United Kingdom (Det Forenede Kongeriges øverste domstol) ved afgørelse af 10. august 2016, indgået til Domstolen den 12. august 2016, i sagen

MB

mod

Secretary of State for Work and Pensions,

har

DOMSTOLEN (Store Afdeling),

sammensat af præsidenten, K. Lenaerts, vicepræsidenten, A. Tizzano, afdelingsformændene M. Ilešič, T. von Danwitz (refererende dommer), A. Rosas og J. Malenovský samt dommerne E. Juhász, A. Borg Barthet, M. Berger, C. Lycourgos og M. Vilaras,

generaladvokat: M. Bobek,

justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 26. september 2017,

efter at der er afgivet indlæg af:

- MB ved solicitors C. Stothers og J. Mulryne, og K. Bretherton og D. Pannick, QC,
- Det Forenede Kongeriges regering ved C. Crane og S. Brandon, som befuldmægtigede, bistået af barrister B. Lask og J. Coppel, QC,
- Europa-Kommissionen ved C. Valero og J. Tomkin, som befuldmægtigede,

* Processprog: engelsk.

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 5. december 2017,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT 1979, L 6, s. 24).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem MB og Secretary of State for Work and Pensions (ministeren for beskæftigelse og pension, Det Forenede Kongerige) vedrørende et afslag på at tildele MB offentlig arbejdsophørs pension fra den lovbestemte pensionsalder for personer af det køn, som MB erhvervede efter et kønsskifte.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Direktiv 79/7 finder ifølge dets artikel 3, stk. 1, litra a), tredje led, anvendelse på lovbestemte ordninger, der sikrer beskyttelse mod risici i forbindelse med alderdom.
- 4 Dette direktivs artikel 4, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Princippet om ligebehandling indebærer, at der ikke finder nogen forskelsbehandling sted på grundlag af køn, hverken direkte eller indirekte, under henvisning særlig til ægteskabelig eller familiemæssig stilling, især for så vidt angår:

– anvendelsesområdet for ordningerne samt betingelserne for adgang til disse

[...].«

- 5 Det nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, litra a), bestemmer:

»Dette direktiv er ikke til hinder for, at medlemsstaterne kan undtage følgende fra direktivets anvendelsesområde:

- a) fastsættelse af pensionsalderen for ydelse af alders- og arbejdsophørs pensioner og eventuelle følger heraf for andre ydelser.«

- 6 Artikel 2, stk. 1, litra a), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/54/EF af 5. juli 2006 om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv (EUT 2006, L 204, s. 23) bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

- a) »direkte forskelsbehandling«: at en person behandles ringere på grund af køn, end en anden bliver, er blevet eller ville blive behandlet i en tilsvarende situation«.

Det Forenede Kongeriges ret

- 7 I henhold til artikel 44 i Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (lov af 1992 om socialsikringsbidrag og -ydelser), sammenholdt med denne lovs artikel 122 og med bilag 4, stk. 1, til Pensions Act 1995 (pensionsloven af 1995), er en kvinde, der er født inden den 6. april 1950, berettiget til offentlig arbejdsophørspension »i kategori A« fra det fyldte 60. år, mens en mand, der er født inden den 6. december 1953, først er berettiget hertil fra det fyldte 65. år.
- 8 Artikel 1 i Gender Recognition Act 2004 (lov af 2004 om kønsanerkendelse, herefter »lov om kønsanerkendelse«) bestemte, i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, at enhver person kunne henvende sig til Gender Recognition Panel (kønsanerkendelsesudvalget) med henblik på at få udstedt en endelig kønsanerkendelsesattest, der registrerede den pågældende persons kønsskifte, med den begrundelse, at vedkommende levede som en person af det andet køn. Når ansøgerens køn blev anerkendt i kraft af en sådan kønsanerkendelsesattest, udgjorde dette køn i henhold til ordlyden af denne bestemmelse det erhvervede køn.
- 9 Artikel 2, stk. 1, i lov om kønsanerkendelse bestemte, at kønsanerkendelsesudvalget skulle udstede en kønsanerkendelsesattest, når ansøgeren:
  - »a) lider af eller har lidt af kønsdysfori
  - b) har levet [som en person af det erhvervede køn] i mindst to år inden indgivelsen af ansøgningen
  - c) udtrykker sin hensigt om at leve [som en person af det erhvervede køn] resten af livet, og
  - d) opfylder de betingelser vedrørende dokumentation, som er fastsat i artikel 3 i lov om kønsanerkendelse.«
- 10 For at få udstedt en kønsanerkendelsesattest skulle ansøgeren i henhold til den nævnte lovs artikel 3 med overskriften »Dokumentation« fremlægge en rapport fra to læger eller fra en læge og en psykolog.
- 11 Artikel 4 i lov om kønsanerkendelse med overskriften »Godkendte ansøgninger« bestemte i stk. 2, at en ugift ansøger var berettiget til en endelig kønsanerkendelsesattest, mens en gift ansøger kun var berettiget til en midlertidig kønsanerkendelsesattest i henhold til denne artikels stk. 3.
- 12 Lovens artikel 9, stk. 1, bestemte, at udstedelsen af en endelig kønsanerkendelsesattest medførte en fuldstændig anerkendelse i alle henseender af ansøgerens erhvervede køn. I henhold til bilag 5, stk. 7, til den nævnte lov, som specifikt omhandlede betydningen af en endelig kønsanerkendelsesattest for retten til offentlig arbejdsophørspension, havde udstedelsen af en sådan attest til følge, at alle spørgsmål om den pågældendes berettigelse til en offentlig arbejdsophørspension skulle afgøres, som om personen altid havde levet som en person af det erhvervede køn.
- 13 Den midlertidige kønsanerkendelsesattest gav en gift ansøger ret til at anmode om at få ægteskabet annulleret ved en domstol. Ifølge artikel 5, stk. 1, i lov om kønsanerkendelse skulle den domstol, der annullerede ægteskabet, herefter udstede en endelig kønsanerkendelsesattest.
- 14 Artikel 11, litra c), i Matrimonial Causes Act 1973 (lov om ægteskab af 1973), i den affattelse, der fandt anvendelse i løbet af den i hovedsagen omhandlede periode, bestemte, at kun ægteskaber mellem en mand og en kvinde var gyldige i henhold til lovgivningen.
- 15 Marriage (Same Sex Couples) Act 2013 (lov om ægteskab mellem par af samme køn af 2013), der trådte i kraft den 10. december 2014, giver par af samme køn mulighed for at indgå ægteskab. Bestemmelserne i bilag 5 til denne lov ændrede artikel 4 i lov om kønsanerkendelse således, at et

kønsanerkendelsesudvalg skal udstede en endelig kønsanerkendelsesattest til en gift ansøger, hvis ansøgerens ægtefælle giver sit samtykke. Lov om ægteskab mellem par af samme køn af 2013 finder imidlertid ikke anvendelse på tvisten i hovedsagen.

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 16 MB blev født i 1948 som mand og giftede sig i 1974. MB begyndte at leve som kvinde i 1991 og gennemgik en kønsskifteoperation i 1995.
- 17 MB har imidlertid ikke en endelig anerkendelsesattest for sit kønsskifte, hvis udstedelse i henhold til den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning krævede, at hendes ægteskab skulle ophæves. MB og dennes hustru ønskede nemlig at forblive i deres ægteskab af religiøse årsager.
- 18 I 2008 fyldte MB 60 år, dvs. den alder, hvor kvinder født inden den 6. april 1950 ifølge den nationale lovgivning kan få offentlig arbejdsophørs pension »i kategori A«, og indgav en ansøgning om at få tildelt denne arbejdsophørs pension fra den pågældende alder i medfør af de bidrag, som hun havde indbetalt, mens hun arbejdede, til den offentlige pensionsforsikringsordning.
- 19 MB fik afslag på sin ansøgning ved en afgørelse af 2. september 2008 med den begrundelse, at hun, idet der ikke forelå en endelig kønsanerkendelsesattest, ikke kunne blive behandlet som en kvinde med henblik på fastsættelsen af hendes lovbestemte pensionsalder.
- 20 MB's klage over denne afgørelse blev forkastet af såvel First-tier Tribunal (ret i første instans, Det Forenede Kongerige) som Upper Tribunal (appeldomstol) og Court of Appeal (appeldomstol).
- 21 MB iværksatte appel ved Supreme Court of the United Kingdom (Det Forenede Kongeriges øverste domstol) med påstand om, at den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning udgjorde forskelsbehandling på grund af køn, der er forbudt ved artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7.
- 22 Ifølge oplysningerne i forelæggelsesafgørelsen opfylder MB de fysiske, sociale og psykiske kriterier, der er fastsat i den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning på området for civilstand, for at opnå juridisk anerkendelse af hendes kønsskifte. Den forelæggende ret har anført, at den nationale lovgivning på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen imidlertid gjorde denne anerkendelse, samt udstedelsen af den i denne doms præmis 17 omtalte attest, betinget af, at et ægteskab, der var indgået før et sådant kønsskifte, skulle ophæves. Der blev ligeledes ifølge den forelæggende ret stillet krav om ophævelse af ægteskabet for, at den person, der havde skiftet køn, såsom MB, kunne få adgang til den nævnte offentlige arbejdsophørs pension fra den lovbestemte pensionsalder for personer af det erhvervede køn.
- 23 Ministeren for beskæftigelse og pension har ved den forelæggende ret gjort gældende, at det i henhold til Domstolens praksis, der følger af dom af 7. januar 2004, K. B. (C-117/01, EU:C:2004:7, præmis 35), og af 27. april 2006, Richards (C-423/04, EU:C:2006:256, præmis 21), tilkommer medlemsstaterne at opstille de betingelser, der gælder i forbindelse med den juridiske anerkendelse af en persons kønsskifte. Ministeren har gjort gældende, at disse betingelser ikke bør begrænses til sociale, fysiske og psykologiske kriterier, men også kan omfatte kriterier vedrørende den ægteskabelige stilling.
- 24 I denne forbindelse har ministeren for beskæftigelse og pension anført, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har anerkendt, at medlemsstaterne kan underlægge anerkendelsen af en persons kønsskifte en betingelse om, at denne ophæver sit ægteskab (Menneskerettighedsdomstolen, 16.7.2014, Hämaläinen mod Finland, CE:ECHR:2014:0716JUD003735909). Ministeren har gjort gældende, at selv om den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som blev undertegnet den 4. november 1950 i Rom, forpligter deltagerstaterne til at anerkende en person, der har skiftet køn, erhvervede køn, kræver konventionen

imidlertid ikke, at staterne skal tillade ægteskaber mellem par af samme køn. Målet om at bevare ægteskabet i dets traditionelle form som en forening mellem en mand og en kvinde vil nemlig kunne retfærdiggøre, at anerkendelsen af kønsskifte underlægges en sådan betingelse.

- 25 Under disse omstændigheder har Supreme Court of the United Kingdom (Det Forenede Kongeriges øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er Rådets direktiv 79/7 til hinder for, at der i national ret opstilles et krav om, at en person, der har skiftet køn – ud over at opfylde de fysiske, sociale og psykologiske kriterier for anerkendelse af et kønsskifte – også skal være ugift for at være berettiget til [offentlig] arbejdsophørspension [...]?»

Om det præjudicielle spørgsmål

- 26 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 79/7, navnlig direktivets artikel 4, stk. 1, første led, sammenholdt med direktivets artikel 3, stk. 1, litra a), tredje led, og artikel 7, stk. 1, litra a), skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning, som pålægger en person, der har skiftet køn, at opfylde ikke blot fysiske, sociale og psykiske kriterier, men ligeledes betingelsen om ikke at være gift med en person af det køn, som vedkommende har erhvervet som følge af dette kønsskifte, for at være berettiget til offentlig arbejdsophørspension fra den lovbestemte pensionsalder for personer, der har det erhvervede køn.
- 27 Det skal indledningsvis bemærkes, at tvisten i hovedsagen og det spørgsmål, der er forelagt Domstolen, alene vedrører betingelserne for tildelingen af den i hovedsagen omhandlede offentlige arbejdsophørspension. Domstolen er således ikke blevet forelagt spørgsmålet, om den juridiske anerkendelse af et kønsskifte generelt kan være betinget af ophævelsen af et ægteskab indgået før det nævnte kønsskifte.
- 28 Det Forenede Kongeriges regering har gjort gældende, at den juridiske anerkendelse af kønsskifte og ægteskab udgør to spørgsmål, der henhører under medlemsstaternes kompetence på området for civilstand. Ved udøvelsen af denne kompetence vil de medlemsstater, der ikke tillader ægteskab mellem par af samme køn, derfor kunne gøre tildelingen af offentlig arbejdsophørspension betinget af ophævelsen af et tidligere indgået ægteskab mellem sådanne personer.
- 29 Det skal i denne henseende bemærkes, at selv om EU-retten ikke griber ind i medlemsstaternes kompetence til inden for området for personers civilstand og den juridiske anerkendelse af en persons kønsskifte selv at udforme deres lovgivning, skal medlemsstaterne imidlertid ved udøvelsen af denne kompetence overholde EU-retten, herunder bestemmelserne vedrørende princippet om forbud mod forskelsbehandling (jf. i denne retning bl.a. dom af 27.4.2006, Richards, C-423/04, EU:C:2006:256, præmis 21-24, af 1.4.2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, præmis 59, og af 5.6.2018, Coman m.fl., C-673/16, EU:C:2018:385, præmis 37 og 38 og den deri nævnte retspraksis).
- 30 Det følger således bl.a. af Domstolens praksis, at en national lovgivning, der underlægger tildelingen af en pensionsydelse en betingelse vedrørende den pågældendes civilstand, ikke er fritaget fra at skulle overholde princippet om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af køn, som fastsat i artikel 157 TEUF på området for aflønning af arbejdstagere (jf. i denne retning, hvad angår artikel 141 EF, dom af 7.1.2004, K. B., C-117/01, EU:C:2004:7, præmis 34-36).
- 31 Heraf følger at artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7, der gennemfører princippet om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af køn på området for social sikring, skal overholdes af medlemsstaterne, når de udøver deres kompetencer på området for civilstand.

- 32 Navnlig forbyder dette direktivs artikel 4, stk. 1, første led, sammenholdt med artikel 3, stk. 1, litra a), tredje led, enhver form for forskelsbehandling på grundlag af køn, bl.a. for så vidt angår betingelserne for adgang til lovbestemte ordninger, der sikrer beskyttelse mod risici i forbindelse med alderdom.
- 33 Det er mellem parterne i hovedsagen ubestridt, at den pågældende offentlige ordning for arbejdsophørspension henhører under disse ordninger.
- 34 Som det fremgår af artikel 2, stk. 1, litra a), i direktiv 2006/54 forstås ved direkte forskelsbehandling på grundlag af køn det forhold, at en person på grund af køn behandles ringere end en anden bliver, er blevet eller ville blive behandlet i en tilsvarende situation. Dette begreb må forstås på samme måde inden for rammerne af direktiv 79/7.
- 35 I overensstemmelse med Domstolens faste praksis kan sidstnævnte direktiv, når henses til dets formål og karakteren af de rettigheder, det tilsigter at beskytte, også finde anvendelse på den forskelsbehandling, der udspringer af den pågældendes kønsskifte (jf. i denne retning dom af 27.4.2006, Richards, C-423/04, EU:C:2006:256, præmis 23 og 24 og den deri nævnte retspraksis). Selv om det i denne forbindelse, som det er anført i nærværende doms præmis 29, tilkommer medlemsstaterne at fastlægge betingelserne for den juridiske anerkendelse af en persons kønsskifte, må det konstateres, at personer, der i en betydelig periode har levet som en person af et andet køn end det køn, de er født med, og som har gennemgået en kønsskifteoperation, med henblik på anvendelsen af direktiv 79/7 skal anses for at have skiftet køn.
- 36 I det foreliggende tilfælde gør den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning en person, der har skiftet køn, adgang til en offentlig arbejdsophørspension fra den lovbestemte pensionsalder for personer af det erhvervede køn, betinget af bl.a. ophævelsen af et ægteskab, der eventuelt er indgået før dette kønsskifte. Derimod finder denne betingelse om ophævelse af ægteskabet i henhold til oplysningerne i de sagsakter, der er forelagt Domstolen, ikke anvendelse i forhold til en gift person, som har beholdt det køn, vedkommende er født med, og som således kan få adgang til den nævnte arbejdsophørspension fra den lovbestemte pensionsalder for personer af dette køn, uafhængigt af vedkommendes ægteskabelige stilling.
- 37 Denne nationale lovgivning synes således at behandle en person, der har skiftet køn efter indgåelse af ægteskab, mindre gunstigt end en gift person, der har beholdt det køn, vedkommende er født med.
- 38 En sådan mindre gunstig behandling er baseret på køn og kan udgøre direkte forskelsbehandling som omhandlet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7.
- 39 Det skal dernæst efterprøves, om situationen for en person, der har skiftet køn efter indgåelse af ægteskab, og situationen for en gift person, der har beholdt det køn, vedkommende er født med, er sammenlignelig.
- 40 Det Forenede Kongeriges regering mener, at disse situationer ikke er sammenlignelige, med den begrundelse, at de omhandlede personer er forskellige for så vidt angår deres ægteskabelige stilling. En person, der har skiftet køn efter at have indgået ægteskab, vil nemlig være gift med en person af det erhvervede køn, hvilket derimod ikke er tilfældet for en person, som har beholdt det køn, vedkommende er født med, og som har indgået ægteskab med en person af det modsatte køn. Hvad angår formålet med den i hovedsagen omhandlede betingelse om ophævelse af ægteskabet, der tilsigter at undgå, at der foreligger ægteskaber mellem personer af samme køn, vil en sådan forskel ifølge regeringen betyde, at de to personers situationer ikke er sammenlignelige.
- 41 I denne henseende bemærkes, at kravet om tilsvarende situationer ikke kræver, at situationerne er identiske, men alene, at de er lignende (jf. i denne retning dom af 10.5.2011, Römer, C-147/08, EU:C:2011:286, præmis 42, og af 19.7.2017, Abercrombie & Fitch Italia, C-143/16, EU:C:2017:566, præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).

- 42 Situationers sammenlignelige karakter skal ikke vurderes generelt og abstrakt, men specifikt og konkret på grundlag af alle de omstændigheder, som kendetegner dem, navnlig i lyset af indholdet af og formålet med den nationale lovgivning, der indfører en forskellig behandling, samt i givet fald de principper, der gælder inden for det område, som den nationale lovgivning henhører under, og de formål, der forfølges på det pågældende område (jf. i denne retning dom af 16.12.2008, Arcelor Atlantique og Lorraine m.fl., C-127/07, EU:C:2008:728, præmis 25 og 26, af 16.7.2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, præmis 89 og 90, og af 9.3.2017, Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, præmis 56 og 57 og deri nævnte retspraksis).
- 43 I det foreliggende tilfælde fremgår det af oplysningerne i forelæggelsesafgørelsen, at den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning har til formål at tildele den offentlige arbejdsophørspension »i kategori A«, som personer, der har nået den lovbestemte pensionsalder, er berettiget til. Parterne i hovedsagen har i retsmødet for Domstolen præciseret, at den nationale lovgivning tildeler en sådan arbejdsophørspension til enhver, der har nået denne alder, og som har indbetalt nok bidrag til Det Forenede Kongeriges offentlige pensionsordning. Det lader således til, at den i hovedsagen omhandlede lovbestemte ordning for offentlig arbejdsophørspension beskytter mod risici i forbindelse med alderdom ved at tildele den pågældende en individuel ret til arbejdsophørspension, der erhverves i kraft af de bidrag, som vedkommende har indbetalt i løbet af sit arbejdsliv, og dette uafhængigt af vedkommendes ægteskabelige stilling.
- 44 For så vidt angår formålet med og betingelserne for tildelingen af denne arbejdsophørspension, således som præciseret i den foregående præmis, er situationen for en person, der har skiftet køn efter indgåelse af ægteskab, og situationen for en gift person, der har beholdt det køn, vedkommende er født med, derfor sammenlignelig.
- 45 Som generaladvokaten har anført i punkt 43 i forslaget til afgørelse, svarer argumentationen fra Det Forenede Kongeriges regering, der fremhæver forskellen i disse personers ægteskabelige stilling, til at gøre sidstnævnte til det afgørende element, som bestemmer de omhandlede situationers sammenlignelighed, selv om civilstanden som sådan, som påpeget i denne doms præmis 43, ikke er relevant for tildelingen af den i hovedsagen omhandlede offentlige arbejdsophørspension.
- 46 Desuden er det af den nævnte regering påberåbte formål med betingelsen om ophævelse af ægteskabet, dvs. at undgå ægteskab mellem personer af samme køn, ordningen med den offentlige arbejdsophørspension uvedkommende. Følgelig berører dette formål ikke den sammenlignelige karakter af situationen for en person, der har skiftet køn efter at have indgået ægteskab, og situationen for en gift person, der har beholdt det køn, vedkommende er født med, for så vidt angår formålet med og betingelserne for tildeling af den nævnte arbejdsophørspension, således som præciseret i denne doms præmis 43.
- 47 Denne fortolkning afkræftes ikke af den retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, som Det Forenede Kongeriges regering endnu en gang har henvist til for at anfægte sammenligneligheden af disse personers situation. Som generaladvokaten har anført i punkt 44 i forslaget til afgørelse, behandlede Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol nemlig i dom af 16. juli 2014, Hämaläinen mod Finland (CE:ECHR:2014:0716JUD003735909, §§ 111 og 112), spørgsmålet om sammenligneligheden af situationen for en person, der havde gennemgået en kønsskifteoperation efter indgåelse af ægteskab, og situationen for en gift person, der ikke havde skiftet køn, for så vidt angik formålet med den omhandlede nationale lovgivning, der vedrørte den juridiske anerkendelse af kønsskifte på området for civilstand. Derimod drejer det sig, som fremhævet i denne doms præmis 27, i denne sag om sammenligneligheden af de berørte personers situation i forhold til en lovgivning, hvis formål specifikt vedrører adgang til offentlig arbejdsophørspension.

- 48 Det må således konstateres, at den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning giver en person, der har skiftet køn efter indgåelse af ægteskab, en mindre gunstig behandling direkte baseret på køn end en gift person, der har beholdt det køn, vedkommende er født med, selv om disse personer befinder sig i sammenlignelige situationer.
- 49 Det Forenede Kongeriges regering har ikke desto mindre gjort gældende, at formålet om at forhindre, at der foreligger et ægteskab mellem personer af samme køn, kan retfærdiggøre, at der alene over for personer, der har skiftet køn, fastsættes en betingelse om ophævelse af et ægteskab, som en sådan person tidligere har indgået, når den nationale lovgivning på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen ikke tillod ægteskab mellem personer af samme køn.
- 50 Ifølge Domstolens praksis er en undtagelse fra det forbud, der er fastsat i artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7, mod enhver form for direkte forskelsbehandling på grund af køn imidlertid kun mulig i de tilfælde, der er udtømmende opregnet i direktivets bestemmelser (jf. i denne retning dom af 21.7.2005, Vergani, C-207/04, EU:C:2005:495, præmis 34 og 35, og af 3.9.2014, X, C-318/13, EU:C:2014:2133, præmis 34 og 35). Det formål, som Det Forenede Kongeriges regering har fremført, svarer imidlertid ikke til nogen af de undtagelser, der er tilladt efter dette direktiv.
- 51 Hvad nærmere bestemt angår den i det nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, litra a), fastsatte undtagelse, har Domstolen allerede fastslået, at den ikke giver medlemsstaterne mulighed for at behandle en person, der har skiftet køn efter indgåelse af ægteskab, og en gift person, der har bevaret det køn, vedkommende er født med, forskelligt for så vidt angår den alder, der giver ret til offentlig arbejdsophørs pension (jf. i denne retning dom af 27.4.2006, Richards, C-423/04, EU:C:2006:256, præmis 37 og 38).
- 52 Følgelig udgør den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning en direkte forskelsbehandling på grundlag af køn, og den er derfor forbudt ved direktiv 79/7.
- 53 Henset til det ovenstående skal det præjudicielle spørgsmål besvares med, at direktiv 79/7, navnlig direktivets artikel 4, stk. 1, første led, sammenholdt med direktivets artikel 3, stk. 1, litra a), tredje led, og artikel 7, stk. 1, litra a), skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning, som pålægger en person, der har skiftet køn, at opfylde ikke blot fysiske, sociale og psykiske kriterier, men ligeledes betingelsen om ikke at være gift med en person af det køn, som vedkommende har erhvervet som følge af dette kønsskifte, for at være berettiget til offentlig arbejdsophørs pension fra den lovbestemte pensionsalder for personer, der har det erhvervede køn.

Sagsomkostninger

- 54 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring, navnlig direktivets artikel 4, stk. 1, første led, sammenholdt med direktivets artikel 3, stk. 1, litra a), tredje led, og artikel 7, stk. 1, litra a), skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning, som pålægger en person, der har skiftet køn, at opfylde ikke blot fysiske, sociale og psykiske kriterier, men ligeledes betingelsen om ikke at være gift med en person af det køn, som

vedkommende har erhvervet som følge af dette kønsskifte, for at være berettiget til offentlig arbejdsophørspension fra den lovbestemte pensionsalder for personer, der har det erhvervede køn.

Underskrifter